

Karácsonyi emlék

(Részletek a szerző „Füstös képek” című regényéből)

Egyik délután három hatalmas könyvvel fogadott az öreg Khandi.

– Na, komám – mondta kedveskedve –, ezeket nézd meg, azt mondják a magyarok, nagyon jó.

Iszonyattal néztem a fekete fedeles, rongyos könyveket, akkorák voltak, mint egy-egy ótestamentum. Jarosinszky László: „A fekete lovas” – állt a kötet fedelén.

Attól az időtől kezdve megszűnt az asztaltáncoltatás. Örültem, hogy Jenő bácsi szerepének vége, mert nagyon fenn hordta az orrát, még a felnőtteket is kiküldte, ha valamelyik elnevette magát, vagy kételkedni mert a szellemkopogásban.

A felolvasás már az első este megnyerte mindenki tetszését.

Esténként tömve volt a putri, összedobták filléreiket petróleumra, mert a zsírmécsesnél nem lehetett olvasni.

Izgalomban tartott mindenkit a történet, csak egy-egy cigarettaszünetre hagyhattam félbe, vagy amikor csoportostól kimentek pisálni. Egyre jobban ment az olvasás, hamar rájöttem, hogy az írásjelek hangsúlyozása fokozza az izgalmat.

Sokat dicsértek érte.

– Úgy olvas, mint a vízfolyás – mondták.

Itt nem az író kapta a babért, hanem az olvasó. Sóhajtoztak a szünetben.

– De jó, aki tud olvasni! Megnőtt a könyv becsülete.

Külön deszkapolcot szerelt fel Khandi, rajtam kívül senki nem nyúlhatott a könyvhöz.

– Hagyjátok, megharagszik a gyerek, ha elhajtjátok a lapot!

Ez volt életem első könyve. Megszerettem az olvasást, a cigányok is elszomorodtak, amikor véget ért a regény.

Sóvárogra néztem a trafikok ablakában kifüggesztett ponyvákat, csábítottak a véres regénycímek.

Egyre inkább elmaradtak az éjszakai csúszkálások.

Az is először fordult elő velem életemben, hogy karácsony szent estéjén kántálás helyett olvastam. Pedig a jó friss kalácsillat hozzánk is elérzett.

Mindenfele hangzott az „Istennek szent angyala”. Megrakott tarisznyákkal tértek haza a kántálók.

Tele volt a cigánypárizs kellemes töltöttkáposzta-szaggal. Itt is karácsonyt ünnepeltek.

Aki ilyenkor nem tudott főzni, az a cigányok közt is szegénynek számított. Sokan eladták az utolsó takarójukat, hogy az ünnepet kellő tisztelettel fogadják.

Szívesen láttak mindenkit, kinek hogy telt szegénységéből...

... Átmenetem Zoltiékhoz, ő már egy kosár kaláccsal hazajött, de azért velem tartott újra.

Eleinte a szép, nagy házakat válogattuk, megpróbáltunk biztosra menni. Messziről kinéztük, hol van még világosság, rázendítettünk, de ahogy elkezdtek az éneklést, mindenütt eloltották a lámpát.

– Kapjunk már valamit; gazduram – mondtuk a könyörgőt –, csak ketten vagyunk.

– Annyi fele szaladjatok – kiáltozták a sötét ablakok mögül. Szitkozódva ballagtunk tovább. Már majd egy órája csavarogtuk eredménytelenül, amikor az egyik házból kijött egy segges gazdalegény szakajtókosárral a kezében.

– Szeretitek az aszalt meggyet? – kérdezte.

– Szeretjük – hálálkodtunk. Az üvegezett verandán egy csapat fiatal, visszafojtva a nevetést, kuncogott valamin.

– No, tartsd ide a kosarad! – öntötte bele Zolti kosarába.

– Adjon az Isten ezerannyit helyette! – mondtuk.

Menet közben Zolti nagyokat köpött.

– Lehet, hogy romlott, majd megnézzük a világoson.

Amikor a villany alá értünk, Zolti újra köpködni kezdett.

– Mondtam én, hogy ez nem igazi – s kiborította a kosárból a birkaszart.

Elment a kedve a kántálástól.

– Megyek haza – mérgelődött.

– Eredj, én átmegek a szikre, ott úgysem járt senki! Legalább a szegényeket is felköszönti valaki, ha már úgysem kapunk semmit.

Zolti még sokáig verte kosarát a járda széléhez, aztán utánam jött. A sziken még mindenhol égtek a lámpák. Csend volt, a kutyákat megkötötték, mint ahol vendégre számítanak.

Egy öreg, nádtetős ház ablaka alatt megint rázendítettünk a „Mennyből az angyal”-ra. Két szólamban, úgy, mint aki nem kalácsért teszi, hanem mert karácsony van.

Nem oltották el a lámpát, kinyílt az ablak, egy fiatal menyecske a karján mosolygó kislánynak mutatott bennünket, és a kicsi apró kezeivel integetett felénk.

– Gyertek be! – jött elénk egy bajuszos bácsi.

Jó meleg volt a szobában és áhíthatos csend, négyen voltak, a két öreg meg a menyecske a kislányával.

– Itt énekeljetek! – mutatott a karácsonyfa alá.

Énekelünk együtt, halkan nehogy a szomszédban felébredjenek.

– Köszönjük, gyermekeim.

Két poharat nyújtott felénk a bácsi, tintafekete borral csorgásig töltve.

– Igyatok! – öntötte a másodikat, harmadikat, amíg a kancsóban volt.

A néni egy cseréptál kalácsot osztott szét köztünk testvériesen. A kicsi négy fillért nyújtott át mosolyogva.

– Na, most már mennek a jézuskák – búcsúztatta tőlünk a kicsit.

Mire eljött a hajnal, alig bírtam összefogni a párnahuzat csücskeit, úgy megtelt kaláccsal.

A cigányoknál az a szokás, hogy karácsony reggelén csak férfi vagy fiú mehet be elsőként idegen házba.

Mi nyomban eleget is tettünk az ünnep tisztességének.

Ilyenkor hosszú köszöntők hangzanak hízelgő jókívánságokkal, aztán, ha valakit megkínálnak, nem illik visszautasítani, jó szívvel adják. Nagyon lenézik azt, aki ünnepeken nem tudja megkínálni a vendégét. Ha máskor nincs, hát istenem, a szegénységet nem kell szégyellni, de karácsonykor igen.

Igyekezett is kitenni magáért mindenki. Már hónapokkal előtte készültek rá. Káposztáért, egy kis avas cson-tért, ezért-azért, amit a jó módúak már nem fogyasztottak el, a cigányasszonyok megtapasztalgatták a tyúkóákat, le-seperték a padlásokat, kemencét, előtét csináltak, hogy biztosítva legyen az ünneprevaló.

A hagyományos cigányszokások tiltják egyes ételek fogyasztását. Nem szabad két karácsony között szemes terményből ételt főzni, babot, borsót, kásaféléket, mert kiütéses lesz tőle az ember. A két karácsony vízkeresztig, illetve oláh karácsonyig tart. Mindegy, hogy alakult ki, de nagyon jó szokás.

Senki nem akarja megszegni a tilalmat, igaz, hogy nem is nehéz betartani, mert annyi élelem halmozódik fel, hogy a tiltott ételeket könnyen nélkülözni lehet.

Sokszor gondoltam, bár mindig karácsony lenne. Ilyenkor van mit enni, és békesség van. Lehet, ha mindig volna mit enni, karácsony nélkül is békesség lenne...

König Róbert rajza